

સફળ અને સંતુષ્ટ જીવન કેવી રીતે જીવીએ

જ્ઞાનયજ્ઞમાં તમે પણ આહુતિ આપો :

સમસ્ત સંકટોનું એકમાત્ર કારણ છે -માનવીય દુર્બુદ્ધિ .જે ઉપાયથી દુર્બુદ્ધિને દૂર કરી સદ્બુદ્ધિ સ્થપાય , તે જ માનવકલ્યાણનો તથા વિશ્વશાંતિનો સમાધાનકારક માર્ગ છે. યુગઋષિ પરમપૂજ્ય પં .શ્રીરામ શર્મા આચાર્યજીએ વર્તમાન યુગની સમસ્યાઓના સમાધાન માટે હજારો પુસ્તકો લખ્યાં છે . આ પુસ્તકોને જન-જનને વંચાવવાં તે આજનો યુગધર્મ છે.

-----CLICK HERE -----

૧. [એક સરખી ક્ષમતાઓ છતાં એક સફળ બીજો અસફળ કેમ?](#)
૨. [સૌ પ્રથમ લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરો](#)
૩. [લક્ષ્ય પ્રાપ્તિમાં અભિરુચિ જાગૃત કરો.](#)
૪. [ક્ષમતાઓનું સુનિયોજન કરો.](#)
૫. [પોતાના દોષ સાહસ પૂર્વક સ્વીકારો](#)
૬. [પરદોષ દર્શનથી બચો](#)
૭. [નિંદા પ્રત્યે સકારાત્મક વલણ અપનાવો](#)
૮. [આનંદ પ્રાપ્તિ, આ જ માર્ગસનું લક્ષ્ય](#)
૯. [આનંદ પ્રાપ્તિ, આ જ માર્ગસનું લક્ષ્ય](#)
૧૦. [આપણે કોણ છીએ ?](#)
૧૧. [દ્રષ્ટિકોણમાં પરિવર્તન જરૂરી](#)
૧૨. [આધ્યાત્મિક આનંદ](#)
૧૩. [વિચાર શક્તિને પરિષ્કૃત કરીએ](#)

૧. એક સરખી ક્ષમતાઓ છતાં એક સફળ બીજો અસફળ કેમ?

જીવનમાં કંજૂસ બનીને ધન ભેગું કરી કરીને સંસાર માંથી ચાલ્યા જવું અને પછીથી સંતાનને પરિશ્રમ વિના અર્જિત ધનસંપત્તિ માટે લડાવવા કરતાં એ સાડું છે કે પૂર્ણ પુરુષાર્થ કરીને કમાયેલા ધન માંથી ફક્ત જરૂરી જેટલું જ પોતાના તથા પોતાના પરિવાર માટે વાપરવું અને બાકી નાનો સત્પ્રયોજનો માટે સદુપયોગ કરવો. પરમાત્માએ સંસારના અન્ય પ્રાણીઓની સાથે મનુષ્યને પણ છૂટે હાથે જે સંપત્તિ વહેંચી છે, તેનાથી કેટલાક લોકો જીવન કાળમાં સંતુષ્ટ જણાય છે, પરંતુ કેટલાક માણસો નિરંતર અસંતોષની આગમાં બળતા કણસતા રહે છે. હંમેશા ઉદ્વિગ્ન-બેચેન બની રહે છે.

એક સરખી ક્ષમતાઓ જન્મથી જ મળેલી હોવા છતાં પણ કેટલીક વ્યક્તિ જે કોઈ ક્ષેત્રમાં ઊતરે છે, તેમાં સફળતાઓ મેળવતી જાય છે, પરંતુ કેટલીક વ્યક્તિ જીવનભર દીન-હીન, નિમ્ન પરિસ્થિતિઓમાં પડી રહે છે અને કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં સફળ થઈ શકતી નથી. આવા લોકો પરાવલંબી બનીને જીવનને ઢસડે છે અને ગમે તે રીતે બાકીના દિવસો પૂરા કરે છે. એકની સફળતા અને બીજાની અસફળતાને જોઈને મનમાં સહેજે એ પ્રશ્ન ઊઠે છે કે સફળ અને અસફળ થવાનાં મૂળભૂત કારણ કયાં કયાં છે ? કઈ વિશેષતાઓ હોવાથી કેટલીક વ્યક્તિ જે કોઈ ક્ષેત્રમાં ઊતરે છે તેમાં પોતાના લક્ષ્યમાં સફળ થઈ જાય છે, જ્યારે બીજા દ્વારા તેની ઉપેક્ષા કરી દેવાથી અસફળતા જ હાથ લાગે છે. અસફળ થવાથી ઉદ્વિગ્ન થવાનું સામાન્ય છે, પરંતુ ક્યારેક અનુચિત રીતે સફળ થયા પછી પણ વ્યક્તિ ઉદ્વિગ્ન થઈ જાય છે. બહાર તો તે સફળતાનો દંભ-પ્રદર્શન કરે છે, પરંતુ મનમાંને મનમાં તે સફળ થવા છતાં અસંતોષ અનુભવે છે. આથી આજે આપણે એ સૂત્ર સમજવાનાં છે. જેનું અવલંબન લેવાથી મનુષ્ય સફળ અને સંતુષ્ટ જીવન જીવી શકે છે.

[Top Page](#)

૨. સૌ પ્રથમ લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરો

સમાજની મોટા ભાગની વ્યક્તિઓ નો જીવનક્રમ લક્ષ્ય વિહીન હોય છે. સફળ વ્યક્તિઓને જોઈને તેનું મન પણ એ સૌભાગ્ય મેળવવા માટે લલચાતું રહે છે. ક્યારેક એક દિશામાં વધવાનું વિચારે છે અને ક્યારેક બીજી દિશામાં. વિદ્વાન જોઈને વિદ્વાન, કલાકારને જોઈને કલાકાર બનવાની ઈચ્છા જાગે છે. ક્યારેક ધનવાન થવાની તો ક્યારેક બળવાન બનવાની વાત વિચારે છે. પોતાનું કોઈ સુનિશ્ચિત લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરી શકતા નથી. પરિણામે એક દિશામાં ક્ષમતાનું નિયોજન થઈ શકતું નથી. વિખરાવને કારણે કોઈ પ્રયોજન પૂરું થઈ શકતું નથી. અસફળતા જ હાથ લાગે છે.

[Top Page](#)

૩. લક્ષ્ય પ્રાપ્તિમાં અભિરુચિ જાગૃત કરો.

સફળતાનું બીજું સુત્ર છે – અભિરુચિ હોવી. જે લક્ષ્ય પસંદ કરવામાં આવ્યું છે તેના પ્રત્યે ઉત્સાહ અને ઉમંગ જાગવો – મનોયોગ લગાડવો. લક્ષ્ય પ્રત્યે ઉત્સાહ-ઉમંગ ન હોય, મનોયોગ ન લાગી શકે તો સફળતા સદાય સંદિગ્ધ બની રહેશે. અધકચરા મનથી, બેકાર ટાળવા જેવા કામ કરવાથી કોઈ પણ મહત્વપૂર્ણ ઉપલબ્ધિની આશા રાખી શકાતી નથી. મનોવિજ્ઞાનનો એક સિદ્ધાંત છે કે ઉત્સાહ અને ઉમંગ શક્તિઓનો સ્ત્રોત છે. તેના અભાવે માનસિક શક્તિઓ પરિપૂર્ણ હોવા છતાં પણ કોઈ કામમાં પ્રયુક્ત થઈ શકતી નથી.

ઉત્સાહ કોઈ પણ કાર્યનો પ્રાણ છે. આથી અભિરુચિ નો અર્થ છે કે જે કોઈ લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે, તેમાં પૂર્ણ મનોયોગ લગાડવામાં આવે અને ઉત્સાહમાં ઓટ આવવા ન પામે. ઘણુંખરું કોઈ કામની શરૂઆતમાં જેટલો રસ દેખાય છે એટલો પછીથી રહેતો નથી. પરિણામે જેટલી તત્પરતા અને તન્મયતા લક્ષ્ય પ્રત્યે સતત બની રહેવી જોઈએ એટલી ન હોવાથી અધકચરી સફળતા જ મળી શકે છે.

[Top Page](#)

૪. ક્ષમતાઓનું સુનિયોજન કરો.

સફળતા મેળવવાનું ત્રીજું સૂત્ર છે – પોતાની ક્ષમતાઓનું સુ નિયોજન, સદુપયોગ. ઉપલબ્ધ સંપદાઓમાં સૌથી વધારે મહત્વપૂર્ણ છે – સમય. શરીર, મન અને મસ્તિષ્ક ની ક્ષમતાનો તથા સમય રૂપી સંપદાનો સાચો ઉપયોગ અસામાન્ય ઉપલબ્ધિઓનું કારણ બને છે. નિર્ધારિત લક્ષ્યની દિશામાં સમયની એક એક ક્ષણના સદુપયોગથી ચમત્કારિક પરિણામ મળે છે. શરીરથી શ્રમ કરવાનું પૂરતું નથી, પરંતુ મસ્તિષ્ક ની ક્ષમતાનું તેમાં પૂરેપૂરું યોગદાન હોવું જરૂરી છે. મસ્તિષ્ક માં અસીમ સંભાવનાઓ ભરેલી છે. વિચારોની અસ્તવ્યસ્તતા અને એક દિશામાં સુનિયોજન ન થઈ શકવાથી જ તેની મોટા ભાગની શક્તિ વ્યર્થ ચાલી જાય છે. શક્તિના વિખરાવથી કોઈ વિશિષ્ટ ઉપલબ્ધિ હાંસલ થઈ શકતી નથી. સૂર્યનાં કિરણો વિખરાયેલાં હોવાથી તેની શક્તિનો પૂરેપૂરો લાભ મળી શકતો નથી. બિલોરી કાચ પર કેન્દ્રીભૂત થઈને તે પ્રચંડ અગ્નિનું રૂપ લઈ લે છે. મસ્તિષ્કના સામર્થ્યની બાબતમાં પણ આ જ વાત લાગુ પડે છે.

સફળ અને અસફળ વ્યક્તિઓની આરંભિક ક્ષમતા, યોગ્યતા અને અન્ય બાહ્ય પરિસ્થિતિઓની તુલના કરવાથી કોઈ ખાસ અંતર દેખાતું નથી. તો પણ બંનેની સ્થિતિમાં આભ-જમીનનું અંતર આવી જાય છે. તેનું એકમાત્ર કારણ છે કે એક વ્યક્તિએ પોતાની ક્ષમતાઓને એક સુ નિશ્ચિત લક્ષ્ય પ્રત્યે સુ નિયોજિત કરી, જ્યારે બીજાના જીવનમાં લક્ષ્યવિહીનતા અને અસ્તવ્યસ્તતા બની રહી. દૈનિક વ્યવહાર અને લોકાચારમાં ભૂલો, ત્રુટિઓ અને અપરાધ થવાનું સંભવ છે. સારા ખોટાનો વિવેક સદાય રહેતો નથી. કોઈકને કોઈક દોષ તો બધામાં હોય છે. પૂર્ણ પણે સદ્ ગુણી અને સદાચારી વ્યક્તિ બહુ જ થોડી મળશે. મોટા ભાગની વ્યક્તિઓના સ્વભાવમાં કોઈક ને કોઈક બૂરાઈઓ જરૂર હોય છે.

[Top Page](#)

પ. પોતાના દોષ સાહસ પૂર્વક સ્વીકારો

દોષ મનુષ્યની સ્વાભાવિક પ્રક્રિયા છે, પરંતુ નવ્વાણુ ટકા સ્થિતિમાં કોઈ પણ મનુષ્ય પોતાને દોષી ઠરાવતો નથી, ભલે તેણે ગમે તેટલી મોટી ભૂલ કેમ ન કરી હોય ! ભૂલનો સ્વીકાર કરી લેવામાં નુકસાન કંઈ પણ નથી. વ્યક્તિનું મન નિર્મળ થઈ જાય છે અને તે આગળના જીવન માટે સ્વસ્થ ચિત્ત અને જાગરૂક થઈ જાય છે, પરંતુ દોષનો જ્યારે દોષ માનીને સ્વીકાર કરવામાં આવતો નથી તો મનુષ્યનું દુઃસાહસ ઉદ્દીપ્ત થાય છે અને તેને અપરાધ કરવામાં જ આનંદ આવવા લાગે છે. છુપાવેલી ભૂલો પણ બીજા અનેક પ્રકારના અનર્થોને જન્મ આપે છે. પોતાના દોષોને છુપાવવાથી મનુષ્યની અશાંતિ વધે છે, પરંતુ આ દોષોને પ્રકટ કરી દેવામાં આવે તો મસ્તિષ્કનો ઘણો બધો બોજ હલકો થઈ જાય છે અને આત્મ વિકાસનો નૈતિક પથ પ્રશસ્ત થવા લાગે છે.

પોતાના દોષનો સ્વીકાર કરી લેવાનો અર્થ છે – સચ્ચાઈ પ્રત્યે પ્રેમ. પોતાની વાતોને બરાબર માનવાનો અર્થ તો એ જ થાય છે કે બીજા બધા જુદા છે. આ રીતે અહંકાર અજ્ઞાનનો ઘોતક છે. આ અસહિષ્ણુતાથી ધૃણા અને વિરોધ વધે છે, સત્યની પ્રાપ્તિ થતી નથી. જ્યારે આપણે આપણી ત્રુટિઓ, ભૂલો અને ઉણપોને નિષ્પક્ષ ભાવથી જોઈએ ત્યારે જ સત્યની પ્રાપ્તિ સંભવ છે. મનુષ્યનું મન કોઈ બાગના રખેવાળ જેવું હોવું જોઈએ. માળીનું કામ ફક્ત રોપા વાવવાનાં જ નથી. પરંતુ ફૂલનો છોડની આસપાસ ઊગતા અનાવશ્યક ઘાસફૂસને પણ ઊખાડીને ફેંકવાનું છે. ગુણોનો છોડ પણ ત્યારે જ અંકુરિત અને પલ્લવિત થઈ શકે છે જ્યારે માનસિક વિદ્વેષોને સમયાંતરે મસ્તિષ્ક માંથી બહાર કઢાતા રહે, તેનાથી ચિત્ત, મન, સ્વાસ્થ્ય પ્રસન્ન બને છે અને મસ્તિષ્ક વિકાસ શીલ બની રહે છે.

[Top Page](#)

૬. પરદોષ દર્શનથી બચો

પોતાના દોષ વ્યક્ત કરીને આંતરિક નિષ્કપટતા મેળવી લેવાનું જેટલું જરૂરી છે, એટલું જ દોષ જોવાની પ્રવૃત્તિઓ ના ત્યાગમાં પણ સાવધાન રહેવું જોઈએ. પરદોષ દર્શનનો પ્રભાવ મનમાં ભરેલી બૂરાઈઓના સડાથી કાંઈ ઓછો ઘાતક નથી. મનને દોષોમાં રસ ન લેવા દેવો જોઈએ. પછી એ ભલે આપણા પોતાના હોય કે પારકાનો. બીજાઓમાં દોષ ન કાઢવા એ જેટલું પોતાને બચાવે છે, એટલું બીજાને એ દોષોથી નથી બચાવતા. જો આપ ગુણોનું ચિંતન ન કરો, ફક્ત અવ ગુણો ઉપર જ નજર કરો, તો પોતાના પ્રત્યેક પરિજન પણ અનેક બૂરાઈઓ, દોષોથી જ ભરેલાં દેખાવા માંડશે. આથી સ્નેહ, આત્મીયતા, સૌજન્યતા તથા પ્રેમ પૂર્ણ વ્યવહારમાં ઓટ આવશે, જેનાથી જીવનના સુખોનો અભાવ થઈ જશે. પોતાના બાળકોના નાના નાના દોષોને ભૂલી જવાની પિતાની દ્રષ્ટિ સાચી હોય છે. મા જો દીકરાની ભૂલો જ શોધ્યા કરે તો તેને દંડ દેવા માંથી જ કુરસદ ન મળે. બીજાના અવગુણોને ઉપેક્ષાની દ્રષ્ટિથી જ જોવાનું ઉચિત છે, જ્યારે પોતાની બાબતમાં અત્યંત કડક વલણ હોવું જોઈએ. પોતાની બૂરાઈઓ જોવાનું અને તેના નિરાકરણનો પ્રયાસ કરવાનું નિયત અનિવાર્ય મનાવું જોઈએ.

[Top Page](#)

૭. નિંદા પ્રત્યે સકારાત્મક વલણ અપનાવો

જીવનમાં ઘણીવાર એવી પરિસ્થિતિઓ સામે આવે છે જે અસહ્ય હોય છે અને મનને ખિન્ન, દુઃખી તથા ઉદાસ બનાવી દે છે. આ પ્રકારની પરિસ્થિતિઓમાં એક છે – કોઈના દ્વારા પોતાની ટીકા કે નિંદા કરાવી. સામાન્ય રીતે મનુષ્ય પોતાના માટે પ્રશંસા જ સાંભળવા માગે છે. કોઈ વ્યક્તિમાં ગમે તેટલા દોષ-દુર્ગુણો ભરેલાં કેમ ન હોય, તેને પોતાની ત્રુટિઓ દેખાતી નથી. દેખાય છે તો તેના માટે પોતાના સ્વભાવને નહિ, પરિસ્થિતિઓને જ જવાબદાર ઠરાવે છે. ભૂલો થાય છે તો કારણ બતાવવામાં આવે છે કે પરિસ્થિતિઓ જ અમુક-તમુક પ્રકારની હતી,

[ગાયત્રી જ્ઞાન મંદીર- જેતપુર](#)

જેમાં આવું થવું સ્વાભાવિક હતું. ભૂલો કરવા છતાં અને સ્વભાવમાં ત્રુટિઓ હોવા છતાં પણ મનુષ્ય પોતે તો તેને નજર અંદાજ કરે જ છે, પોતાના સાથીઓ, મિત્રો-પરિચિતો અને અન્ય લોકો પાસે પણ એવી અપેક્ષા રાખે છે કે તેઓ પણ એ પરિસ્થિતિઓને નજર અંદાજ કરી દે.

એક તો મનુષ્યને પોતાની ઉણપો, ત્રુટિઓ ઓછી જ દેખાય છે અને બીજું દેખાય છે તો પણ તે એટલો અસહિષ્ણુ અને અનુદાર હોય છે કે કોઈ બીજા દ્વારા તેના તરફ ઈશારો કરવામાં આવે તે પણ સહન કરી શકતો નથી. તેને વ્યક્તિનો અહંકાર પણ કહી શકાય કે તે બીજાને પોતાના દોષ-દર્શનનો અધિકાર આપવા માગતો નથી અને જો કોઈ દોષ જુએ છે કે બતાવે છે તો તે ફક્ત દુઃખી જ નથી થતો, પરંતુ તેનો વિરોધ કરવા માટે પણ કટિબદ્ધ થઈ જાય છે. પોતાની ટીકા – નિંદા સહન ન કરી શકવાને એક નબળાઈ જ કહેવામાં આવશે. એવા પ્રકારની નબળાઈ કે વ્યક્તિ સુખદાયી અનુકૂળ પરિસ્થિતિઓની કામના કરે છે અને દુઃખદાયી પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિઓથી ગભરાઈને દૂર ભાગે છે. તેવી રીતે મનુષ્ય પોતાની પ્રશંસા સાંભળવાનું તો પસંદ કરે છે, પરંતુ ટીકા કે નિંદાથી બચવા માગે છે, જ્યારે ટીકા-નિંદા પ્રશંસાનો જ બીજો પક્ષ છે. બંને એક સિક્કાની બે બાજુ છે, જે વ્યક્તિ જેટલી પ્રશંસા પામે છે અને ચર્ચાએ છે, તેની તેટલી ટીકા-નિંદા પણ થાય છે.

ખરેખર વ્યક્તિ જો પોતાની નિંદાનો સકારાત્મક ભાવથી સ્વીકાર કરવા લાગે તો તેમાં હિત અને ઉત્કર્ષ જ સધાય છે. ઘણીવાર આ નિંદા પોતાના પ્રકટ-અપ્રકટ દોષો તરફ ઈશારો કરે છે તથા તેને સુધારવાની પ્રેરણા આપે છે, તો ઘણી વાર જ્યારે અતિ રંજિત ઢંગે ટીકા-નિંદા કરવામાં આવે છે તો તે એ દોષો પ્રત્યે સતર્ક કરે છે.

ટીકા અને નિંદાથી રિસાઈ જવાની, દુઃખી થવાની કે બદલો લેવાની ભાવના રાખવાને બદલે રચનાત્મક ઉપયોગ કરવાની જ વાત વિચારવી જોઈએ.

એમાં જ ભલું છે અને એમાં જ હિત છે. જો ટીકા-નિંદાનો સહજભાવે સ્વીકાર કરવામાં આવે તો મનીષીઓનું કથન છે કે દુર્ગુણોનો વિનાશ થઈ જાય છે. ટીકા-નિંદાનો ઉપયોગ પોતાના ઉત્કર્ષ અને આત્મપરિષ્કાર માટે પણ કરી શકાય છે, એમાં કોઈ શંકા નથી. એ દ્રષ્ટિ જોઈએ જે નિંદાના પ્રકાશમાં પોતાના દોષ-દુર્ગુણોને શોધી શકે અને એ સહિષ્ણુતા જોઈએ જે ટીકા-નિંદા સહન કરી શકે.

શું કરવું ?

દરેક વ્યક્તિ જીવનમાં સફળતા મેળવવાનું ઈચ્છે છે. આપ પણ સફળ થવા માંગશો. કૃપા કરી આ લેખમાં સૂચવવામાં આવેલાં છ સૂત્રોને આપના જીવનમાં અપનાવો, તેનો પ્રયોગ કરો. આપ જોશો કે સફળતાની સાથે આપનું મુખ મંડળ આંતરિક સંતોષની કાંતિથી ચમકી રહ્યું હશે. તેના માટે સંપૂર્ણ પ્રયાસ આપે જ કરવાના છે. આપ બારમાં ધોરણના વિદ્યાર્થી છો. આપની ઈચ્છા એન્જિનિયર બનવાની છે. હવે સૌથી પહેલાં આપે એ સુનિશ્ચિત કરવું પડશે કે આપે કઈ શાખાને પસંદગી આપવી છે ? આપે સમાચાર પત્રો દ્વારા પ્રવેશ પરીક્ષા હેતુ અરજી કરવાની તારીખોની માહિતી મેળવવાની છે. અરજીપત્રક મેળવવાની સાથોસાથ તેને પૂરેપૂરું ભરીને નિર્ધારિત સરનામાં પર, નિર્ધારિત તારીખ સુધીમાં નિર્ધારિત ફી સહિત મોકલી દેવાનું છે. હવે આપે આપની ક્ષમતાઓનું સુનિયોજન એવી રીતે કરવાનું છે કે જેનાથી આપ બારમાં ધોરણની પરીક્ષાની તૈયારી પણ કરતા રહો અને નિયમિતપણે એન્જિનિયરિંગ પ્રવેશ પરીક્ષા માટે અધ્યયન પણ ચાલુ રાખો. આપનો રસ એટલો જાગૃત હોય અને એકાગ્રતા એટલી સઘન હોય કે બંને પરીક્ષાઓની તૈયારી સિવાય બીજા કોઈ કામમાં આપનું મન જ ન લાગે. આ દરમિયાન પરિવારમાં કોઈ આપને રોકટોક કરે તો આપ આવેશમાં ન આવી જાવ, પ્રતિક્રિયા સ્વરૂપે બીજાની ખામીઓ શોધવાના બદલે વિચાર કરો. સંભવ છે, આપની જ કોઈ ખામી હોય. જો આપનામાં જ ખામી હોય તો તેના સાહસ પૂર્વક સ્વીકાર કરો. એમને વિશ્વાસ છે કે આ પદ્ધતિથી આપ સફળ પણ થશો અને સંતુષ્ટ પણ.

[Top Page](#)

૮. આનંદ પ્રાપ્તિ, આ જ માણસનું લક્ષ્ય

એ બધું એવું હતું કે જે જીવનમાં જુદા જુદા પ્રસંગો, પરિસ્થિતિઓમાં રહેતી વખતે આપે અનુભવ કર્યો હશે. વાસ્તવમાં જે કંઈ પણ કહેવામાં આવ્યું તે આજના યુગની પરિસ્થિતિઓમાં જીવન જીવનાર સામાન્ય મનુષ્યે ભોગવેલી હતાશા, નિરાશા વગેરે ને ધ્યાનમાં રાખીને જ કહેવામાં આવ્યું. એક બાજુ લોકોની શ્રદ્ધા - ભાવનાનું શોષણ કરીને આડંબરોના માધ્યમથી પરોપજીવી સાધુ-ફકીરોની ભીડ, તો બીજી બાજુ જીવન લક્ષ્ય ઓળખવાનું સામર્થ્ય પ્રદાન કરવામાં અસમર્થ શિક્ષણ મેળવીને નાસ્તિક બનતી યુવા પેઢી. આ બે યથાર્થોની વચ્ચે એવું જીવન કેવી રીતે જીવી શકાય. જેમાં આનંદનો અખંડ પ્રવાહ હોય અને જીવન ગૌરવ-ગરિમાથી સુશોભિત પણ થઈ શકે.

આપણે જોઈએ છીએ કે આજે દરેક વ્યક્તિનું લક્ષ્ય આનંદ પ્રાપ્ત કરવાનું છે. દિવસ-રાત સૌ તેના પ્રયત્નમાં લાગેલા રહે છે. જે સ્થિતિમાં જે છે એમાં તેમને આનંદની અનુભૂતિ થતી હોય છે. ગામડામાં રહેનારા એટલે આનંદિત છે, કે તેને મુક્ત પ્રકૃતિ, સ્વસ્થ જળ વાયુ અને પ્રાકૃતિક સાધનોનો ઉપભોગ કરવાનો અવસર મળે છે. શહેરમાં નિવાસ કરનારા પણ તેનાથી ઓછો પ્રસન્ન નથી. તેને પોતાની રીતના સાધનો પ્રાપ્ય છે. તેને શિક્ષણ, ચિકિત્સા, મનોરંજન, અવરજવર વગેરેની એવી સાધન સુવિધાઓ મળે છે. જે ગામડામાં ઉપલબ્ધ નથી. કોઈ એક સ્થળ ઉપર સ્થાયી રહીને સુખી છે. કોઈને ચાલતા રહેવામાં આનંદ આવે છે. કોઈને ખેતીમાં આનંદ છે, તો કોઈને નોકરીમાં સૈનિકને પોતાનું જ જીવન પ્રિય છે, દુકાનદારને પોતાની સ્થિતિ. પોતાની મોજની સામગ્રી હર કોઈ શોધી રહ્યું છે અને એમાં જ આનંદનો અનુભવ કરતા રહે છે. તાત્પર્ય એ છે કે અહીં બધા આનંદનું જ જીવન જીવવા માગી રહ્યા છે. આનંદ ચિર સ્થાયી છે કે ક્ષણિક ઉચિત છે કે અનુચિત, સાત્વિક છે કે અસાત્વિક, વિચારવા માટે એટલું જ બાકી રહી જાય છે.

[Top Page](#)

૯. સુખ અને આનંદમાં અંતર

આજે આપણે જે સ્વાભાવિક આનંદની વાતો કરીએ છીએ, તે વાસ્તવમાં ઈન્દ્રિયજન્ય સુખ છે. તે ચિર સ્થાયી નથી, તે અસ્થાયી અને ક્યારેક ક્યારેક તો ક્ષણિક હોય છે. દાખલા તરીકે, આપણે કામ ભાવનાને જ લઈએ. મનના છ વિકારો – કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ અને મત્સર- માં કામ સૌથી ભયંકર છે. તે આ બધા શત્રુઓનો સેનાપતિ છે. કામસુખ ક્ષણિક હોવાથી સાથેસાથે આપણાં શરીરબળ, મનોબળ અને પ્રાણશક્તિનો બહુ ખરાબ રીતે નાશ કરે છે. સ્વાદિષ્ટ ભોજન આનંદદાયક હોય છે, એટલે બધાની એ કલ્પના રહે છે કે જાતજાતની મીઠાઈઓ, નમકીન, પકવાન વગેરે મેળવવામાં આવે છે. તેનાથી ઈન્દ્રિયજન્ય સુખ મળે પણ છે, પરંતુ આ આનંદમાં દોષ છે. ભોગથી રોગ ઉત્પન્ન થાય છે, એ કહેવત અનુસાર જેનાથી ઈન્દ્રિયોના વિષયો તૃપ્ત થતા હોય, એ તમામ સુખને વાસ્તવિક આનંદની કોટમાં મૂકી શકતા નથી. એને સુખ કહેવાનું જ ઉચિત રહેશે. પૂર્ણ આનંદ એ છે , જ્યાં વિકૃતિ ન હોય. કોઈ પ્રકારની આશંકા, અભાવ કે પરેશાની ભોગવવી પડતી ન હોય. સ્વાભાવિક જીવનમાં જે આનંદ મળી રહ્યો છે, તેમાં આપણો અભ્યાસ થઈ ગયો છે. એટલા માટે તે અનુચિત હોય તો પણ એવો લાગતો નથી. એટલે આનંદની પરખની કસોટી નિશ્ચિત કરવામાં આવી છે. આનંદથી શુદ્ધતમ આનંદની પ્રાપ્તિ માટે દ્રષ્ટિકોણનું પરિમાર્જન કરવાની આવશ્યકતા અનુભવાય છે.

[Top Page](#)

૧૦. આપણે કોણ છીએ ?

લૌકિક આનંદ સિદ્ધિદાતા નથી. તેનાથી જીવનનો ઉદ્દેશ્ય પૂરો થતો નથી. વિચાર, બુદ્ધિ, તર્ક, વિવેકની જે સાધારણ અને અસામાન્ય શક્તિઓ માણસને પ્રાપ્ત થાય છે, તે ફક્ત ભૌતિક સુખો મેળવવામાં જ લાગી રહે, તો તેમાં કંઈ અનોખાપણું નથી. જોવાની વાત એ છે કે જીવનદીપ બુઝાતા પહેલાં શું આપણે આપણી જાતને ઓળખી લીધી છે કે આપણે કોણ છીએ ? આ પ્રશ્ન ઉકેલવો એ જ સૌથી મોટી બુદ્ધિમાની છે. આત્મજ્ઞાન આનંદનું મૂળ છે. મનુષ્ય આ વિષયમાં અજ્ઞાની બની રહે તો લૌકિક જીવનમાં ભટકતા રહેવું પડશે. સિદ્ધિ તો આત્માને શરણે જવામાં જ હોઈ શકે છે. મનુષ્યની બીજી આશંકાઓ આત્મજ્ઞાનના અભાવે દૂર થવાનું સંભવ નથી.

આપણે આ જે દરરોજ આનંદ પ્રાપ્તિનાં સાધનોમાં પરિવર્તન અને પ્રયોગ કર્યા કરીએ છીએ, તેનાથી પણ સ્પષ્ટ છે કે આપણને થોડાક આનંદ કરતાં વધારે શુદ્ધ અને પૂર્ણ આનંદની શોધ છે. એક કપડું પહેરીએ છીએ તો બીજીવાર તે કપડાંની સારી-ખોટી બાબતોની જાણ થઈ જાય છે અને બીજી વાર કપડું ખરીદતી વખતે એ ધ્યાન રહે છે કે આ વખતનું કપડું પાછળના દોષોથી રહિત અને કંઈક વધારે આકર્ષક હોય. પહેલી રુચિ પણ શુદ્ધ હોય છે, આનંદની પણ શુદ્ધિ હોય છે અને આપણે એવો આનંદ ઇચ્છીએ છીએ કે જે પૂર્ણ અને સ્થાયી હોય. એવો આનંદ લૌકિક જીવનમાં ઉપલબ્ધ નથી. તો પછી પારલૌકિક જીવનની વાત સામે આવે છે અને આત્મા-પરમાત્મા પર પણ ધ્યાન જવા લાગે છે. આ સિદ્ધિ ભગવાનના શરણમાં જવાથી મળી શકે છે.

[Top Page](#)

૧૧. દ્રષ્ટિકોણમાં પરિવર્તન જરૂરી

મનુષ્યનો જેવો દ્રષ્ટિકોણ હોય છે, તે બીજાઓ પ્રત્યે જેવું વિચારે છે, તે પ્રમાણે તેના વિચાર હોય છે અને એના ફળ સ્વરૂપે એવું જ વાતાવરણ અને પરિસ્થિતિઓ પ્રાપ્ત કરી લે છે. બીજાનું દોષ દર્શન કરનારી વ્યક્તિ જ્યાં પણ જાય છે, તેને સારું નજર જ આવતું નથી અને લોકો સાથે બનતું નથી. બધાને સારી નજરે જોવાથી સરળ સાત્ત્વિક સ્વભાવના લોકોને બધી જ જગ્યાએ સારું જ નજરમાં આવે છે. બૂરાઈમાં પણ તે ઊંચા આદર્શનું દર્શન કરે છે. વાસ્તવમાં જે વ્યક્તિની પોતાની ભીતરમાં બૂરાઈ રહ્યા કરે છે, તેને સમગ્ર સંસાર ખરાબ જ જણાતો હોય છે. મનુષ્ય પોતાના સારા-ખરાબ દૃષ્ટિકોણ ને બાહ્ય પરિસ્થિતિઓ ઉપર આરોપિત કરીને તેવું જ જુએ છે. મનુષ્ય પોતે જેવો હશે, તેવો જ બહારથી દેખાશે.

સંસારમાં કોઈ વ્યક્તિ એવી નથી, જેને બધું જ સુખ હોય, બધી જ પરિસ્થિતિઓ મનની ઈચ્છા પ્રમાણે હોય, કોઈ કષ્ટ ન હોય, ક્યારેય નિષ્ફળતા ન મળે. જ્યાં અનેક સુખ-સાધન ઈશ્વરે મનુષ્યને આપ્યા છે, ત્યાં થોડા અભાવ પણ રાખ્યા છે. વિવેકશીલ વ્યક્તિઓ જીવનમાં પ્રાપ્ત થયેલી સુખ-સુવિધાનું વધુ ચિંતન કરે છે અને તેની પ્રાપ્તિ ઉપર સંતોષ પ્રકટ કરીને ઈશ્વરની કૃપા માને છે. આનાથી વિરુદ્ધ ઘણા લોકો પોતાને મળેલા અનેક સુખ સાધનને તુચ્છ ગણે છે અને પોતાને જે થોડું કષ્ટ છે, અભાવ છે તેને પર્વત જેવા ગણીને પોતે ભારે આપત્તિગ્રસ્ત હોવાનો અનુભવ કરે છે. આવા લોકોની મોટા ભાગની માનસિક શક્તિ રોદણાં રડવામાં ચાલી જાય છે. જીવનને શાંતિ પૂર્ણ રીતે પસાર કરવાની એક જ રીતે એ છે કે પોતાની કઠણાઈઓને વધારી-વધારીને ગણતરીમાં ન લો. એને વાસ્તવમાં જેટલી છે, એટલી જ સમજો. આનાથી આપણી અનેક ચિંતા ઓ સહેલાઈથી નષ્ટ થઈ જાય છે.

આપણે આપણી કઠણાઈઓને વધારી વધારીને ન જોવી જોઈએ, પરંતુ તેની બીજા આપત્તિગ્રસ્ત લોકોની સાથે તુલના કરીને આપણે આપણને ધાર્યા કરતાં ઓછા દુઃખી અનુભવીએ. બની શકે ત્યાં સુધી જીવન પ્રત્યેની આપણી નજર અને દ્રષ્ટિકોણ સકારાત્મક રાખીએ.

સુખી જીવનની આકાંક્ષા બધાને હોય છે, પરંતુ તેની પ્રાપ્તિ ત્યારે સંભવ છે, જ્યારે આપણે આપણાં દ્રષ્ટિકોણોની ત્રુટિઓને સમજીએ અને એને સુધારવાનો પ્રયત્ન કરે. સુધરેલો દ્રષ્ટિકોણ ટાંચાં સાધનો અને પરિસ્થિતિઓમાં પણ શાંતિ અને સંતોષને કાયમ રાખી શકે છે.

છતાં પણ લોકોને આ વાત સમજાતી નથી અને એ લૌકિક સુખોમાં આસક્ત બની જાય છે, કારણ કે આપણો દ્રષ્ટિકોણ જ એવો થઈ ગયો છે, એમાં કોઈ પરિવર્તન કરવા માગતા નથી. સૂર્ય દરરોજ પોતાના એ જ ક્રમમાં ઊગે છે. તેના તરફનો આપણો દ્રષ્ટિકોણ દરરોજ ઊગનારા સૂર્ય જેવો જ હોય છે, પરંતુ જો આપણે દ્રષ્ટિકોણને થોડો બદલીએ અને વિરાટ જગતની મહાન ક્રિયાશીલ શક્તિ સ્વરૂપે સૂર્યનું ચિંતન કરીએ, તો તે મહાપ્રાણ અનેક વિચિત્રતાઓથી જોડાયેલ અને જીવન દાતા છે એ સમજાશે. દ્રષ્ટિકોણના પરિવર્તનથી સમજણની સ્થિતિમાં પરિવર્તન આવે છે અને આપણે ક્રમશઃ અધિક આનંદ તરફ અગ્રેસર બનવા લાગી એ છીએ. રોજિંદા જીવનમાં એવી અનેક વાતો હોય છે જે આમ સામાન્ય જ લાગે છે, પરંતુ તેની પોતાની ભીતર ઘણું અનોખાપણું અને વિજ્ઞાન છુપાયેલું હોય છે. આપણો દ્રષ્ટિકોણ બોધક ન હોતા ઊલટા રવાડે લઈ જનારો અને અધૂરો હોય છે, માટે મહત્વપૂર્ણ વસ્તુઓ ને છોડી દઈએ છીએ અને માત્ર એ સુખોના ચિંતનમાં લાગેલા રહીએ છીએ, જે સ્થૂળ પ્રયોગ માં આવી ગયા હોય છે.

દ્રષ્ટિકોણ બદલાઈ છે તો બધી ચીજો બદલાયેલી નજરે પડે છે. જગદગુરુ શંકરાચાર્ય એ બતાવ્યું છે, “આ સંસાર મરુભૂમિ છે, એમાં સુખ ઇચ્છતા હો તો ભગવાનનું શરણું લો. આયુષ્ય, લક્ષ્મી, યશ અને સાંસારિક સુખોની પ્રાપ્તિ

ઈશ્વરપરાયણતા કે આત્મચિંતન માં જ છે. આ દૈવી સંપત્તિ છે, પરંતુ આ વાત નહિ સમજાય, કારણ કે હજુ સુધી આપણે સુખ અને સંસાર પ્રત્યેનો આપણો અભિગમ બદલ્યો નથી. દ્રષ્ટિકોણ બદલાઈ જશે તો સર્વત્ર આનંદનું સામ્રાજ્ય જોવા મળશે."

આપણે ભોગ થી આનંદનો અનુભવ કરતી વખતે એ નથી જાણતા કે આ સંસારમાં બીજી પણ કંઈક શ્રેષ્ઠતા ઓ છે. જો વિચારો થી આત્મા પરમાત્માની વાત સમજાઈ જાય તો ભોગને બદલે ત્યાગમાં આનંદનો અનુભવ કરવા લાગીશું અને ત્યારે દિન-પ્રતિદિન મૂળ લક્ષ્ય તરફ આગળ વધીશું પછી એ ફરિયાદ નહિ રહે કે ઈશ્વરના ચિંતન માં આનંદ નથી આવતો. દ્રષ્ટિકોણની ઉત્કૃષ્ટતા નો સવાલ છે. જેવી રીતે સંપૂર્ણ ચેષ્ટા ઓ ભૌતિક ઉન્નતિમાં લાગેલી છે, તેવી રીતે આધ્યાત્મિક ઉપલબ્ધિઓમાં પણ મન લાગી શકે છે, પરંતુઓ પહેલાં આપણું લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરવું પડશે, પોતાનું દરેક કાર્ય એ દ્રષ્ટિથી પૂરું કરવું જોઈએ કે આપણે શરીર નહિ, આત્મા છીએ.

[Top Page](#)

૧૨. આધ્યાત્મિક આનંદ

આધ્યાત્મિક આનંદ, ભૌતિક અને સ્થૂળ આનંદ કરતાં હજાર ગણો વધારે છે. એટલા માટે જ્ઞાની જન સદાય એ જ પ્રેરણા આપે છે કે મનુષ્ય શારીરિક હિતને પૂરાં કરવામાં જ લાગે લો ન રહે. મનુષ્ય જીવન જેવા અસાધારણ ઉપહાર પર પણ આંતરિક દ્રષ્ટિથી કંઈક વિચાર કરે.

બંધનમુક્ત આનંદ જ કાયમી હોય છે. વિષજન્ય સુખોની અનુભૂતિ નો થાય છે, પરંતુ આપણે જેને ઉચિત સમજીએ છીએ, તે વ્યાધિ કારક હોય છે. આનંદની કલ્પનાથી કરાયેલું કર્મ જો વિક્ષેપ ઉત્પન્ન કરે તો એ આનંદ ને શુદ્ધ અને પૂર્ણ મનુષ્યો ચિત સમજવામાં નહિ આવે.

પ્રશ્ન એ નથી કે આપણે આનંદની પ્રાપ્તિ તરફ વધીએ. એ તો આપણે કરી જ રહ્યા છીએ, હરઘડી આનંદની શોધમાં આપણી જીવનયાત્રા પૂરી થઈ રહી છે. જે શરત છે તે એ છે કે આપણો આનંદ શાશ્વત, નિરંતર અને પૂર્ણ કેવી રીતે હોય ?

તેના માટે કોઈ મહાન પરિવર્તનની આવશ્યકતા નથી. ઘર-ગૃહસ્થી નો પરિત્યાગ પણ નહિ કરવાનો, વિચિત્ર વેશભૂષા પણ નહિ બનાવવાની, કેવળ આ જીવનનું મૂલ્યાંકન સાચા દ્રષ્ટિકોણથી કરવાની આવશ્યકતા છે. આપણે શરીરનાં હિત તો પૂરાં કરીએ, પરંતુ શરીરમાં વ્યાપેલો આ જે આત્મા છે, તેને ન ભૂલી એ. આત્મા આપણાં અજ્ઞાન, આસક્તિ અને અભાવો ને દૂર કરવામાં સક્ષમ છે.

આ ત્રણ પરેશાનીઓ અડચણ ઊભી ન કરે તો જે આનંદની શોધમાં આપણે છીએ, તે આ જીવનક્રમથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આત્માના વિકાસથી જ અબાધ, શાશ્વત આનંદની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે.

[Top Page](#)

૧૩. વિચાર શક્તિને પરિષ્કૃત કરીએ

જે જેવું વિચારે છે અને કરે છે તે તેવો જ બની જાય છે. મનુષ્યનો વિકાસ અને ભવિષ્ય એના વિચારો પર આધારિત છે. જેવું બીજ હશે, તેવો જ છોડ ઊગશે. જેવા વિચાર હશે, એવાં જ કર્મ બનશે અને જેવાં કર્મ કરીશું, એવી જ પરિસ્થિતિઓ બનશે. એટલા માટે કહ્યું છે કે મનુષ્ય પોતાની પરિસ્થિતિઓનો દાસ નહિ, તે તેનો નિર્માતા, નિયંત્રણ કર્તા અને સ્વામી છે.

કાર્યનું મૂળ રૂપ વિચાર છે. સમયની જેમ વિચારો ના પ્રવાહને પણ સત્પ્રયોજનમાં નિરત રાખવો જોઈએ. જે રીતે સમયના આયોજનથી સફળતા મેળવી શકાય છે, તેવી રીતે વિચારપ્રવાહનું પણ સારી રીતે આયોજન કરીએ, લક્ષ્ય વિશેષ સાથે જોડીને લાભાન્વિત બની શકાય છે.

આપના વિચાર આપના જીવન પર તો મહાન પ્રભાવ પાડે જ છે, પરંતુ બીજાઓ પર, આપના સંપર્કમાં આવનારા પર તથા આજુબાજુના વાતાવરણમાં પણ પોતાનો પ્રભાવ પાડતા જાય છે. આપના વિચારો આપના વ્યક્તિત્વથી, આપના હાવભાવ, વ્યવહારથી, આપના મુખની આભા અને કાંતિથી ઝલકતા રહે છે.

આપ એવું ઈચ્છો છો કે આપ એવી વ્યક્તિ બનો, જે સફળતાનું પ્રતિબિંબ હોય, જે બીજાઓને મદદરૂપ બને, જે બીજાઓને અંધકારથી પ્રકાશ તરફ લઈ જતા હોય, પ્રયત્ન કરો કે આપનામાંથી આશાનું કિરણ ફૂટે, ઉદારતા ની મહેક પ્રસરે, નિરુત્સાહી લોકોમાં ઉત્સાહ ઉત્પન્ન થાય. આપ હંમેશા સ્નેહ અને પ્રેમનો મંદ સમીર ફેલાવો, જેનાથી લોકો ના જીવનમાં વસંત આવી જાય.

વિચારોના નિર્માણમાં સાહિત્યનું વિશેષ મહત્વ હોય છે. આપણે જેવું સાહિત્ય વાંચીશું એવા જ આપણા વિચારો બનશે. આજની પરિસ્થિતિમાં શક્ય હોય તો આપણે એવું સાહિત્ય શોધવું જોઈએ. જે પ્રકાશ અને પ્રેરણા પ્રદાન કરવાની ક્ષમતા ધરાવતું હોય. તે વાંચવા માટે ઓછામાં ઓછો એક કલાકનો સમય નિયમિતપણે નિશ્ચિત કરવો જોઈએ. ધીરેધીરે સમજીને વિચારપૂર્વક એ વાંચવું જોઈએ. વાંચ્યા પછી એ વિચારો પર બરાબર ચિંતન-મનન કરવું જોઈએ. જ્યારે પણ મસ્તિષ્ક મુક્ત હોય, એ વિચારવાનું શરૂ કરી દેવું જોઈએ કે આજના સ્વાધ્યાયમાં જે વાંચી ગયા હતા, તે આદર્શ સુધી પહોંચવા માટે આપણે કેવા પ્રયત્ન કરવા ?

ક્યાંયથી, કોઈપણ રીતે જીવનને સમુન્નત બનાવનારા ઉત્કૃષ્ટ વિચારોને મસ્તિષ્ક માં ભરવા માટે સાધન ભેગા કરવાં પડશે. સ્વાધ્યાયથી, સત્સંગ થી, મનનથી, ચિંતનથી, જેવી રીતે પણ બની શકે તેવી રીતે એ વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ કે આપણું મસ્તિષ્ક ઉચ્ચ વિચારધારામાં નિમગ્ન રહે. આત્મશોધન અને આત્મ નિર્માણનું સૌથી મુખ્ય વિધાન-સ્વાધ્યાય-ને જ માનવામાં આવે છે. કેવળ

વાંચી જવાનું કાર્ય કરવું એ સ્વાધ્યાય નથી. સ્વાધ્યાય એને કહેવામાં આવે છે, જે આપણી જીવનની સમસ્યાઓ પર, આંતરિક ગૂંચવણનો પર પ્રકાશ ફેંકે છે અને માનવતા નો ઉજ્જવળ કરનારી સત્પ્રવૃત્તિઓ અપનાવવાની પ્રેરણા આપે છે. સાચા નિઃસ્વાર્થી આત્મીય મિત્ર મળવા એ ઘણું સારું છે, પરંતુ આપણામાંથી ઘણાને આ સંબંધોમાં નિરાશ જ થવું પડે છે, પરંતુ સારાં પુસ્તકો સહજ જ આપણા સાથ મિત્ર બની જાય છે. તે આપણને સાચો રસ્તો બતાવે છે, જીવનપથ પર આગળ વધવામાં આપણને સાથ આપે છે. પુસ્તકો જાગૃત દેવતા છે.

આ અમારું પ્રાસંગિક સૂચન છે કે [-'ઋષિચિંતનના સાંનિધ્યમાં'](#) સ્વાધ્યાયની દ્રષ્ટિએ એક આદર્શ ગ્રંથ છે. યુગ ઋષિ યુગદ્રષ્ટાના લેખન-પ્રવચનના ક્ષીરસાગરના સતત મંથનના પ્રબળ પુરુષાર્થથી નીકળેલા નવનીતનો આ ભંડાર છે. આ એવો ઉપયોગી ગ્રંથ છે, જેના માત્ર એક પૃષ્ઠ ને રોજ વાંચીને એના પર ચિંતન-મનન કરવાનો અભ્યાસ થઈ જાય, તો વાચક ના જીવનની જટિલમાં જટિલ સમસ્યાઓ નું સમાધાન ઘેર બેઠાં મળી શકે છે. અંધકાર અને ગૂંચવણોથી ભરેલાં પ્રત્યેક ચાર રસ્તા પર આ પુસ્તક પ્રેરક માર્ગદર્શન કરશે, નિરાશામાં આશાનો સંચાર કરશે.

શું કરવામાં આવે ?

આજનો સમય ભયંકર વિષમતાઓથી ભરેલો છે. એવામાં પોતાનાં સમય, શ્રમ, ધન અને પ્રતિભાનો કેટલોક અંશ પીડિત સમાજને માટે, ત્રાહિ-ત્રાહિ પોકારતી માનવતા માટે આપવામાં જો આનંદ પ્રાપ્ત કરી શકીએ, તો જીવન ધન્ય બની જશે અને આવનારી પેઢી આપણને શાબાશી આપશે. આપવાના સુખથી વધીને બીજું કયું સુખી છે ? પોતાના પ્રિયપાત્ર માટે પોતાનું બધું જ આપ્યા પછી પણ આનંદની અનુભૂતિ થાય છે. દેવતાઓ પાસે મદદ માગવાની વાત તો હંમેશા થતી હોય છે, પણ કેટલોક વિશેષ સમય એવો પણ આવશે, જ્યારે દેવતા મનુષ્ય પાસે માંગણી કરે છે. આવો અવસર કોઈ સૌભાગ્યશાળીઓને

જ મળે છે, જ્યારે તેઓ દેવતાઓનો મનોકામના પૂરી કરવામાં સમર્થ બની શકે. દશરથ ને દેવતાઓ ની મદદ માટે જવું પડ્યું હતું. અર્જુન પણ ગયો હતો. દધીચિએ ઉદારતા પૂર્વક તેને દાન આપ્યું હતું. કૃષ્ણ સાધુવેશે ઘાયલ કર્ણની પાસે પહોંચ્યા હતા. વામને બલિની સામે હાથ ફેલાવ્યો હતો. રામે શબરી પાસેથી બોરની માંગણી કરી હતી. શ્રીકૃષ્ણે સુદામા પાસેથી તાંદુલ માગ્યા હતાં. અંગદ અને હનુમાને દેવતાઓ પાસે પોતાની કામના પૂરી કરાવી ન હતી, પરંતુ દેવતાઓ ની કામના પૂરી કરી હતી.

આ પ્રસંગોમાં ઋષિઓની પરંપરા યાદ આવી જાય છે. વિશ્વામિત્ર એ હરિશ્ચંદ્ર પાસે, ઉદાલકે આરુણિ પાસે, યાણક્યે ચંદ્ર ગુપ્ત પાસે, સમર્થે શિવાજી પાસે, પરમહંસે વિવેકાનંદ પાસે, વિરજાનંદે દયાનંદ પાસે કંઈક માગ્યું હતું અને સુપાત્ર શિષ્યો ને ખુલ્લા દિલથી આપ્યું પણ હતું બુદ્ધ અને ગાંધીજીની ઝોળી શરૂઆતથી અંત સુધી ફેલાયેલી જ રહી. આપનારા ખોટમાં નથી રહ્યા. લેનારા જેટલા ધન્ય બન્યા તેનાથી અધિક શ્રેય આપનારાને મળ્યું. માંઘાતા એ શંકરાચાર્ય ને આપ્યું હતું, તેનાથી અધિક મેળવ્યું અંગુલિમાલ, આમ્રપાલી, હર્ષવર્ધન અને અશોક બુદ્ધને આપતી વખતે ઉદારતાની ચરમ સીમાએ પહોંચ્યા હતાં. ગાંધીના સત્યાગ્રહીઓએ અનુદાનોની ઝડી વરસાવી દીધી હતી. જોઈએ છીએ કે જે આપવામાં આવ્યું હતું તે નિરર્થક નથી ગયું, પરંતુ અસંખ્યગણું થઈને, એ ઉદાર મનના સર્વે પર દૈવી વરદાનની જેમ એવી રીતે વરસ્યું કે તે કૃતકૃત્ય થઈ ગયા. ભામાશાહ એકલા ધનિક નથી થયા. મરણ એકલા ભગવતસિંહના ભાગે નથી આવ્યું . જેલમાં એકલા નહેરું, પટેલ જ નથી ગયા. મુસીબતો ઘણાને આવે છે, ત્યાગવા માટે હરેકને વિવશ થવું પડે છે. કોઈને ચોર છીનવે છે, કોઈનું દીકરો. પેટ ભરવા અને તન ઢાંકવાથી વધારે કોઈના ભાગે કંઈ આવતું નથી.

જ્યારે પોતાના માટે જ બધું છોડવાનું છે તો પારકાઓનું સ્તર શા માટે ઊંચે ન ઉઠાવવું જોઈએ ? જ્યારે પોતાનું ઉપાર્જન , મહેનત, સહયોગ કોઈને આપવાનો જ છે, તો તે દેવતાઓ, ઋષિઓ તથા સદુદ્દેશ્યોને માટે શા માટે ન આપવો ?

આવી ઉદાર નીતિને અપનાવનારા બેંકમાં જમા કરેલી મૂડીની જેમ વ્યાજ સહિત મોટા લાભ ને પામે છે, જ્યારે મોહની ખાઈમાં ધકેલેલી પ્રાપ્તિઓ નિરર્થક જ નથી જતી, વિદ્યાતક પ્રતિક્રિયા પણ ઉત્પન્ન કરે છે.

આના માટે બીજું કંઈ કરવાનું નથી. વાત માત્ર દ્રષ્ટિકોણ બદલવાની જ છે. જે કંઈ આપના પરિવાર માટે કરી રહ્યા છો, એનો એક અંશ જો દેશ અને સમાજને માટે લગાવવા માંડો તો ભગવાનના કામમાં મદદરૂપ થવાનું શ્રેય મેળવી શકશો. બસ વલણ બદલી તો જુઓ . આપ ક્ષણિક સુખના નાના પરિધમાંથી નીકળીને અક્ષય આનંદના સામ્રાજ્યના અધિકારી બની જશો. પ્રયત્ન કરો, અમારી શુભકામના ઓ આપની સાથે છે.

[Top Page](#)

પુસ્તકો જાગૃત દેવતા છે, એના અધ્યયન, ચિંતન, મનન દ્વારા,
પૂજા કરીને તરત વરદાન મેળવી શક્યા છે.
આથી આપણે નિયમિત સદ્ગંથી વાંચતા રહેવું જોઈએ.
ઉત્તમ પુસ્તકોનાં સ્વાધ્યાયને જીવનનું જરૂરી અંગ બનાવવું જોઈએ.

